

Wystąpienie HFPC do Komitetu Ministrów Rady Europy: polskie władze nadal nie rozwiązały problemu przewlekłości postępowań sądowych

Helsińska Fundacja Praw Człowieka skierowała do Komitetu Ministrów Rady Europy stanowisko na temat wykonania wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Rutkowski i inni przeciwko Polsce (skarga nr 72287/10). Sprawa Wiesława Rutkowskiego dotyczy przewlekłości postępowania sądowego w sprawie karnej. ETPC oceniał, czy postępowanie, które trwało 7 lat i prawie 10 miesięcy, można było uznać za trwające zbyt długo.

W 2015 r. Trybunał stwierdził, że obowiązujące w Polsce regulacje dotyczące zwalczania przewlekłości postępowań sądowych są niezgodne z Europejską Konwencją Praw Człowieka. To kolejne wystąpienie HFPC do Komitetu Ministrów Rady Europy, dotyczące wykonania wyroku w omawianej sprawie.

Wyrok pilotażowy ETPC – fragmentaryzacja postępowań oraz nieadekwatność przyznawanych rekompensat

W wyroku Rutkowski i inni przeciwko Polsce, Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził naruszenie przez Polskę art. 6 ust. 1 Konwencji w związku z nadmierną długością postępowań oraz art. 13 Konwencji w związku z wadliwym funkcjonowaniem skargi na przewlekłość, opartej na postanowieniach ustawy z 2004 r. Trybunał podkreślił, że wspomniane naruszenia Konwencji polegają zarówno na przewlekłości postępowania cywilnego jak i karnego, oraz na niestosowaniu przez polskie sądy orzecznictwa ETPC „w zakresie oceny rozsądnej długości postępowań” oraz „odpowiedniego i wystarczającego zadośćuczynienia” z tytułu naruszenia prawa do rozpoznania sprawy w odpowiednim terminie. Wyrok ten miał charakter tzw. wyroku pilotażowego. Jest on wydawany w sytuacji, w której Trybunał zauważy, że wpływająca do niego ilość skarg na jedno z państw wynika z braku odpowiednich regulacji krajowych, co sprawia, że brakiem tym jest pokrzywdzona duża grupa osób.

Wyrok w Strasburgu to nie koniec

Po wydaniu orzeczenia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka nadzór nad jego wykonaniem sprawuje Komitet Ministrów Rady Europy. Organizacje pozarządowe mają możliwość przedstawiania mu swoich stanowisk. HFPC regularnie korzysta z tej możliwości. Celem wystąpień organizacji jest poinformowanie Komitetu Ministrów o działaniach podjętych na poziomie krajowym po wydaniu wyroku, wskazanie kierunków oraz rekomendacji dla władz krajowych.

HFPC: To niewystarczające zmiany

HFPC w skierowanym do Komitetu Ministrów Rady Europy stanowisku wskazała, że z aprobatą należy przyjąć rozwiązanie problemu fragmentaryzacji postępowań. Problem ten polegał na ocenianiu przewlekłości jedynie z perspektywy fragmentu postępowania, a nie jego całości. Obecne regulacje eliminują tę kwestię.

W swoim wystąpieniu Fundacja jednak negatywnie oceniła nadal obowiązujące limity wypłaconej rekompensaty za przewlekłość postępowania (20 tys. zł). HFPC wskazała też, że minimalna kwota sumy pieniężnej zasądzanego z tytułu przewlekłości sądowej za każdy rok postępowania (500 zł) wciąż nie spełnia standardów wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz wytycznych zawartych

w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Co więcej, średnia wysokość zadośćuczynień zasądzonych przez sądy okręgowe maleje z każdym rokiem, a ta przyznawana przez sądy apelacyjne znacząco wzrosła jedynie w niektórych sprawach - głównie sprawach karnych. Wysokość sumy pieniężnej wypłacanej w pozostałych sprawach jest na równie niewystarczającym poziomie lub nawet gorszym niż średnia sprzed nowelizacji.

HFPC podkreśliła ponadto, że działania podjęte dotychczas przez polski rząd nie usprawniły w wystarczający sposób postępowań sądowych. Średni czas postępowań w Polsce, co do zasady, utrzymuje się ciągle na zbliżonym poziomie, ale każdego roku do sądów wpływa coraz więcej skarg na przewlekłość – przykładowo, w 2018 r. do sądów okręgowych i apelacyjnych wniesiono ponad 1700 skarg więcej niż w 2016 r.